

Bākas

Latvijas kultūras kanonā ir diži mākslas darbi – gleznas, skulptūras, grāmatas, mūzika, dziesmas, kino filmas, ēkas, izrādes, arī tautas tradīcijas – izcilākais, ko gadsimtu gaitā radījuši Latvijas cilvēki. Kultūras kanonā ir iekļautas arī ainavas – vērtības, kas veidojušās Latvijas dabas un cilvēku mijiedarbībā. Šīs dabas bagātības – Daugavas loki, meži, jūras krasts, līdzenumi un pauguraines – ir veidojušas mūsu kultūru, identitāti, dzīvesstilu un rakstura iezīmes. Arī šajos tūrisma maršrutos kultūra un daba ir ciešā simbiozē, saplūstot un izrietot viena no otras. Kalnā ir sena pils, no kuras paveras skats uz Daugavu. Kurzemes piekrastē ir vientuļa bāka, kas kādreiz brīdināja kuģus, bet tagad ir koncertzāle. Turklāt, izrādās, robeža, kur sākas un beidzas dabas ainava, nav nemaz tik viegli novelkama. Arī uz blokmājas jumta var justies kā kalnā un no augšas saredzēt upi trotuārā.

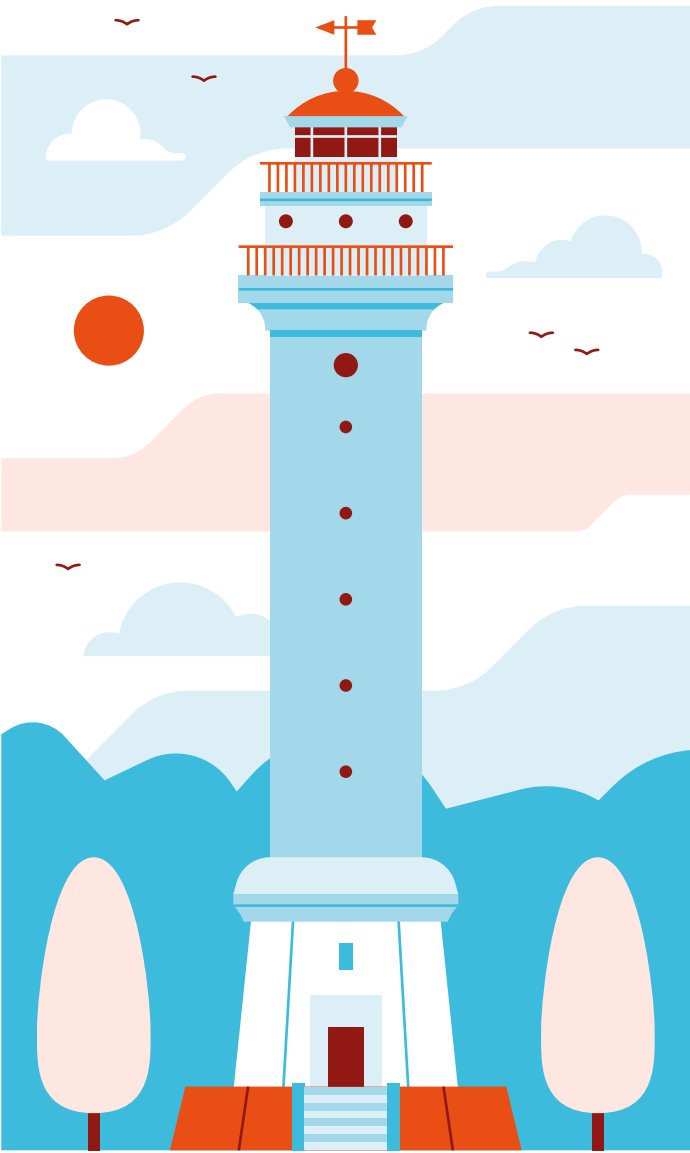
Baudi ceļojumu vienā no pieciem maršrutiem un vēro, kā dažādās Latvijas novadu ainavās ieskanas arī kultūras kanona saraksta vērtības!

Agrāk bākas raidīja gaismas signālus, kas palīdzēja kuģotājiem orientēties bezgalīgajos jūras plašumos. Mūsdienās kuģu navigācijas tehnoloģijas ir attīstījušās, tāpēc bāku pamatnozīme lielākoties ir zudusi. Tagad tās kā pensionētas nāras laiski kūko krastā un izdaiļo piejūras ainavu, bet dažas pārtapušas kultūrvietās, kurās notiek koncerti un mākslas izstādes. Piejūras ainava ne velti ir iekļauta Latvijas kultūras kanonā. Jūra nav tikai ostu bizness, zivju zvejošana, bailes no nelūgtiem viesiem vai domas par aizceļošanu. Sēdēšana krastā un skatīšanās uz jūru iesēj cilvēkā savādas ilgas, kas ar laiku šķietami kļūst pat par viņa identitātes daļu.

Balto smilšu liedags un oļiem klātas pludmales, simtgadīgi priežu meži un vētrās izlocīti koku stumbri, pelēkas kāpas un smilšakmens klintis, zvejnieku laivas un vientuļas bākas – tādu mēs pazīstam Baltijas piejūras ainavu. Šajā maršrutā ir iekļautas piecas Ventspils novada bākas – divas Ventspils pilsētas bākas, Užavas bāka, Ovišu bāka un Miķeļbāka. Pastaigas laikā var uzzināt vairāk par bāku vēsturi un nozīmi vietējā kultūrvidē, kā arī apskatīt citus Ventspils piejūras ainavas dabas pieminekļus – piemēram, senos lībiešu un suitu ciemus, Staldzenes stāvkraustu, Užavas dabas liegumu un pelēko kāpu, Ovišu jūrmalu un citus. Bāku ekskursiju var sākt no diviem galiem – ja brauc no Rīgas vai Kuldīgas puses, tad maršruta sākums ir Miķeļbāka, bet, braucot no Liepājas vai Ventspils – Užavas bāka.

MIĶEĻBĀKA

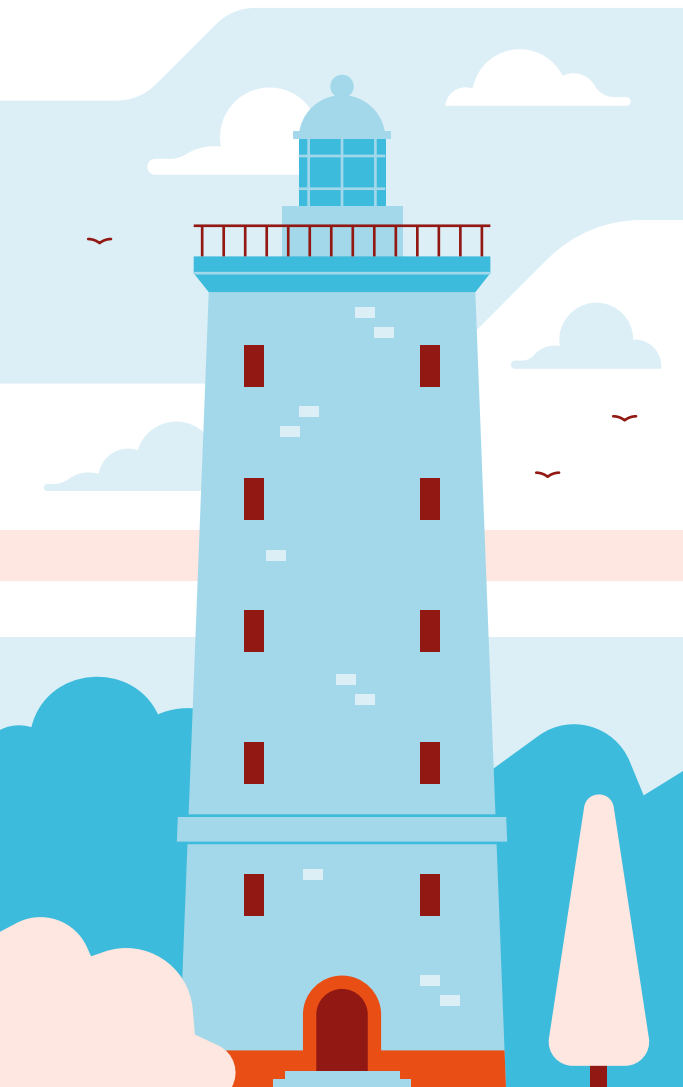

Miķeļbāka ir augstākā bāka visā Baltijā. Tā ir 56 m augsta, un līdz bākas gaismas telpai ved 293 pakāpieni. Ir divas leģendas par to, kā radies bākas nosaukums. Viena vēsta, ka tas dots par godu kādreizējam Svētā Mihaila sēklim, bet otra – bāka nosaukta Aleksandra II brāļa dēla Mihaila vārdā. Vēlāk viens no šiem Mihailiem pārlatviskots par Miķeli. Pirmoreiz bāka šajā vietā uzcelta 1884. gadā, vēlāk tā demontēta un 1934. gadā atkal uzcelta no jauna. 2. pasaules kara laikā, Sarkanajai armijai atkāpjoties, bāka tika uzspridzināta un vēlreiz uzcelta vien 1956. gadā.

Miķeļtornis ir arī viens no 12 vēsturiskajiem lībiešu zvejniekciemiem. Šeit atrodas Miķeļtorņa luterāņu baznīca un kādreizējā lībiešu Pizes kroga ēka. Lībieši šo vietu sauc par Pizi jeb Pizā (latviskojot – kārklu vica jeb zars). Bākas metru biezās sienas esot bijušas par biezu un smagu kāpu smiltīm, tāpēc tā sašķiebusies – līdzīgi kā Pizas tornis Itālijā. Miķeļtorņa kapos uzstādītais piemineklis lībiešu dzejniekiem ir pirmais lībiešiem veltītais piemineklis Latvijā. Šejienu pludmales smiltis ir bagātas ar molusku čaulām.

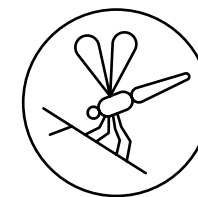
OVIŠU BĀKA

Oviši ir sens lībiešu zvejniekciems – no šejienes līdz Ģipkai stiepjas Līvu krasts, kas ir materiālā un nemateriālā kultūras mantojuma piesātināta lībiešu kultūras telpa. Laikā līdz 1917. gadam šo vietu sauca par Luserortu jeb Liseri. Bākas celtniecība Ovišos sākās jau 1809. gadā, bet trīs gadus vēlāk to pārtrauca karš ar Napoleona armiju. Literatūrā Ovišu bāka pirmoreiz minēta 1846. gadā – šajā laikā bākā bija nodarbināta 14 cilvēku liela apkalpe. Tā ir ne tikai vecākā, bet arī resnākā bāka Latvijā. Torņa diametrs ir 11,5 m, un tas ir veidots kā “tornis tornī”, jo iekšpus akmens mūra ir otrs tornis ar krietni mazāku diametru – 3,5 m. Šādā veidā bāku iespējams nosargāt no ienaidnieka uzbrukuma – sagraujot ārējo torni, iekšējais paliek vesels. Tumsas laikā no Ovišu bākas ir saredzamas Sāmsalas bāku uguns Irbes šauruma otrā krastā. Ovišu bāka ir iekļauta Valsts nekustamo kultūras pieminekļu sarakstā. Tā ir vienīgā bāka Latvijā, kas nav “pensionējusies” un joprojām turpina savu darbību. Pie bākas ir izveidota ekspozīcija par Latvijas bāku vēsturi, apskatāma jūras boju kolekcija, kā arī šeit regulāri notiek kultūras pasākumi un mākslas izstādes. Latvijas pasts ir izdevis pastmarku ar Ovišu bākas attēlu. Bāka ir 37 m augsta.

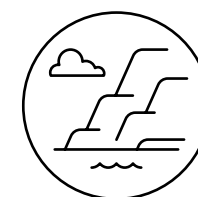

VENTSPILS OSTAS BĀKAS

Ventspils pilsētas bākas atrodas abu ostas molu galos un ir kļuvušas par vienu no pilsētas simboliem. Uzplaukums Ventspils ostā sākās jau 17. gadsimtā hercoga Jēkaba valdīšanas laikā, kad šeit tika izveidota kuģu būvētava, nostiprināts krasts, kā arī uzcelti Ziemeļu un Dienvidu moli. Saglabājušās liecības, ka 1692. gadā kā bāka tika izmantots Ventspils pils tornis, kurā iededzināja uguni, signalizējot par krasta tuvumu. Diemžēl nežēlīgas vētras nopostīja abus molus, bet tos izdevās atjaunot tikai 1905. gadā. Žēlīgs pret Ziemeļu un Dienvidu molu nebija arī 1. pasaules karš, kad Sarkanās armijas karaspēks, pametot savas pozīcijas, iznīcināja visu piejūras infrastruktūru. Abus molus atkal no jauna uzbūvēja 1937. gadā, un tie ir saglabājušies līdz šodienai. Ziemeļu mols ir 2059, bet Dienvidu mols – 1487 m garš. Ziemeļu mola bākai ir sarkana gaisma, bet Dienvidu – zaļa. Abu bāku augstums ir 11 m. Ventspils brīvpilskas teritorijā var apskatīt arī 1934. gadā būvēto loču torni, kas tautā saukts par balto bāciņu.

Pievērs uzmanību augiem un dzīvniekiem! Latvijas pludmalē un priekškāpās ir sastopamas 282 jeb 17,4% no visām valsts augu sugām, kā arī piejūras zonā mājā vismaz puse no Latvijas Sarkanajā grāmatā iekļautajām dzīvnieku sugām.

Pa ceļam uz Užavas bāku pievērs uzmanību Staldzenes stāvkraštam, kas ir augstākais krasts Latvijā! Staldzenes stāvkraštā ir izveidots dabas piemineklis, lai aizsargātu unikālus morēnas atsegumus un citu Baltijas baseina vēsturisko stadiju nogulumus.

UŽAVAS BĀKA

Užavas piejūras ainava atgādina oļiem klātu tuksnesi, kas izklājies blakus simtgadīgo priežu mežiem. Šī bāka ir ne tikai redzama uz Užavas pilsētas ģerboņa, bet arī Užavas alus etiķetes. Par godu bākai izdota pastmarka, un tā ir iekļauta valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā. Pakalns, uz kura tā atrodas, no tāluma atgādina cepamo krāsni, tāpēc kādreiz bāka vāciski dēvēta par *Backofen*. Pirmās ziņas par primitīvām bākām šajā vietā – uz akmens krāvuma kurinātu uguni – saglabājušās jau no 17.–18. gadsimta. Pirmoreiz bāka Užavā uzcelta 1879. gadā, bet 1. pasaules kara laikā tā gandrīz pilnībā iznīcināta. Jaunā bāka uzcelta 1925. gadā uz vecās bākas astoņstūra pamatnes un izskatās identiski savai priekštecei. Šī ir viena no tikai trīs Latvijas bākām, kas brīvi pieejama ikvienam interesentam. Užavas bākā regulāri notiek dažādi kultūras pasākumi un mākslas izstādes. Bākas torņa augstums ir 19 m.

Oļos aug 11 ķērpju sugas un smiltāja neļķe, kas iekrāso pludmales paklāju zaļgani pelēcīgos un iedzeltenos toņos. Ziemeļi un Užava ir vienīgās vietas Latvijā, kurās aug jūrmalas zilpodze, kas iekļauta Latvijas Sarkanajā grāmatā. Tieši zilpodze arī bijusi par iemeslu Užavā izveidot dabas liegumu.

SATURS:
Georgijs Kartašovs, Gļebs Vasiļjevs, Paula Lilienfelde (Ventspils 6. vidusskola). Konsultēja skolotāja Ineta Dejus. Maršruts tapis Latvijas kultūras kanona konkursa (2021/2022) ietvaros.

TEKSTU UN MARŠRUTU ADAPTĀCIJA:
Anete Konste

DIZAINS:
Agris Bobrovs

kulturaskanons.lv